

ÚTMUTATÓ

autizmus-specifikus ellátást biztosító intézmények és szakemberek számára

Az autizmus-specifikus ellátás önértékelési szempontrendszere

Bevezető

Az a nyilvánvaló tény, hogy az autizmussal (autizmus spektrum zavarral) diagnosztizált gyerekek és felnőttek száma évről évre növekszik, ma már nem csak szakmai körökben, de a szélesebb társadalomban is ismert. A korszerű nemzetközi epidemiológiai vizsgálatok alapján az előfordulási gyakoriság meghaladja az 1 %-ot (1/68) (Centers for Disease Control and Prevention, 2014). Annak ellenére, hogy ennek okai nem teljes mértékben tisztázottak, szakmai konszenzus van abban a tekintetben, hogy a növekedésben a szakmai tudás és a diagnosztikai rendszer érzékenységének növekedése mindenképpen meghatározó. A tendencia (az autizmussal diagnosztizáltak számának egyenletes növekedése) Magyarországon is megfigyelhető, bár a felismert esetek száma lényegesen elmarad a hiteles nemzetközi adatoktól, melynek hátterében az adatszolgáltatás hiányosságai és a diagnosztika korlátai egyaránt szerepet játszanak.

A növekedés egyértelműen érzékelhető az ellátórendszer egyes területein és intézményeiben, ahol az ellátást igénylők száma messze meghaladja az ellátórendszer kapacitását. A kapacitáshiány mellett meghatározóak az intézmények szakmai felkészültségének hiányosságai is. Egyrészt, az adott feladatra szakmailag nem, vagy nem megfelelően, illetve nem eléggé felkészült intézmények és szakembereik érthető módon vonakodnak az ellátás nyújtásától, másrészt, a feladat – az autizmussal élő gyermek ellátása - vállalása vagy kijelölése sokszor „ébreszti rá” a szolgáltatást nyújtó szakembereket az autizmussal kapcsolatos szakmai kompetencia gyengeségeire, illetve az ellátás feltételeinek hiányaira. A megfelelő ellátás biztosítéka az a tudás, hogy az autizmusból fakadó szükségletek – egyéni módon és mértékben, de – erre irányuló speciális ismereteket, megértést és megközelítést kívánnak (lásd még szemléletli alapelvek). Ehhez az ellátásban résztvevő munkatársak megfelelő és többszintű képzésére van szükség, továbbá arra az összehangolt munkára, amit egy ellátást biztosító intézmény – annak fenntartója, vezetése és munkatársai – tesznek annak érdekében, hogy biztosítsák autista klienseik számára – egyéb szükségleteiken túl – az ellátásban az autizmusra vonatkozó speciális feltételeket. Az önértékelési szempontrendszer abban nyújthat segítséget az intézmények számára, hogy ezeknek a feltételeknek a teljesülését rendszerezetten és rendszeresen áttekinthessék, értékeljék, valamint fejlesztéseiket tudatosabban tervezzék a megfelelő színvonalú ellátás elérése és folyamatos biztosítása érdekében.

MONTÁZS projekt

A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése - EFOP 1.9.2. – VEKOP-16-2016-00001

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.

székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Az önértékelési szempontrendszer célja

A szempontrendszerben részletezésre kerülő követelmények/szempontok a szolgáltatást nyújtó intézmény működésével kapcsolatosan határoznak meg olyan elvárásokat, amelyek iránymutatást adnak az autista emberek ellátására vonatkozó tevékenységek minőségi kialakításához. Az elvárásokban azok a kulcsfontosságú folyamatok, tevékenységek jelennek meg, amelyek az ellátás fő elemeit jelölik ki, és amelyek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy a szolgáltatást autizmus-specifikusnak tekintsük. Az elvárások azt tartalmazzák, amit a szervezet tesz vagy tennie kellene a minőségi autizmus-specifikus ellátás érdekében. A cél az autizmussal élő személy és családja számára a szakmailag megalapozott, tervszerű, átgondolt, folyamatos és személyre szabott szolgáltatás biztosítása.

Az elvárások alapját a korszerű szakmai ismeretek, az elvárható gondosság, az érintettek (szereplők) igényei és elégedettsége, a hatékonyság és eredményesség követelménye, és a partnerség képezik. Az elvárások tartalmazzák a folyamatos fejlesztés szemléletének elemeit, tehát a „tervezés”, a „végrehajtás” és az „ellenőrzés - értékelés” lépéseit. E lépések egymásra épülnek, ugyanakkor folyamatosan hatnak egymásra, a fejlesztés folyamatosságát biztosítva. Az értékelési szempontok egy része átfedést mutat/mutathat az egyes intézmények meglévő minőségirányítási rendszerében megvalósuló vezetői átvizsgálással vagy szervezeti önértékeléssel, ugyanakkor kiegészítik/kiegészíthetik azt az autizmusra vonatkozó specifikus szempontokkal. Amennyiben az autizmussal élők ellátásában közreműködő szervezet már rendelkezik valamilyen minőségirányítási rendszerrel, vagy van végező rendszeresen önértékelést, úgy a jelen autizmus-specifikus önértékelési kritériumokat vizsgálja meg abból a szempontból, hogy be tudja-e illeszteni a már meglévő értékelési szempontjai közé, vagy egy külön értékelési szempontsorként kezeli az értékelés során. Ez esetben is a rendszer részévé szükséges tenni, a szabályozó dokumentumok között érdemes megjeleníteni.

A minőségirányítási rendszerrel jelenleg még nem rendelkező, a minőségfejlesztésben még nem vagy csak kevés tapasztalatot szerzett intézmények számára viszont lehetőséget jelent az autizmus-specifikus ellátás szempontrendszere az önértékelés fokozatos megvalósítására, bevezetésére.

Az autizmus-specifikus ellátás önértékelési szempontrendszerének elsődleges célja, hogy támogassa a különböző ellátó intézményeket, szolgáltatókat autizmusra vonatkozó szolgáltatásaik szakmai minőségének értékelésében, a minőségi ellátás kialakításában, fenntartásában, fejlesztésében. Egy adott szolgáltató működésére vonatkozó követelményeket számos jogszabály és szakmai irányelv szabályozza, azonban ezek csak részben tartalmazzák azokat a specifikumokat, amelyek az autista emberek minőségi ellátásra vonatkoznak. Az önértékelési szempontrendszer az adott szolgáltató jogszabályokban és szakmai irányelvekben meghatározott szolgáltatási követelményein túl jelöli ki azokat az elvárásokat, melyek az adott szolgáltatás autizmus-specifikusságát biztosítják. Az elvárt követelményeket/szempontokat a szolgáltatók számára fogalmazza meg annak érdekében, hogy ellátási feltételeiket autista klienseik szükségleteiknek megfelelően alakítsák. Az önértékelési szempontsor meghatározza azokat a feltételeket és szempontokat, amelyek

MONTÁZS projekt

A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése - EFOP 1.9.2. – VEKOP-16-2016-00001

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.

székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

- elvártak ahhoz, hogy az adott szolgáltatás szakmai szempontból autizmus-specifikusnak legyen tekinthető;
- szükségesek ahhoz, hogy az autizmussal élő gyermek vagy felnőtt speciális szükségletei és nehézségei miatt ne kerüljön hátrányba a szolgáltatás vagy ellátás igénybevétele szempontjából;
- segítségével az intézmény képes saját szolgáltatásának értékelésére, és szükség szerint fejlesztési tervének kidolgozására;
- támogatják az adott szolgáltatás specifikus kialakítását, fenntartását, továbbfejlesztését.

Ugyanakkor a szempontrendszer támpontokat nyújt a szolgáltatást igénybevevők és a szolgáltatást fenntartók számára is azáltal, hogy

- annak segítségével a szolgáltatást igénybe vevők (érintett személyek, családok, külső szakemberek) képesek a szolgáltatás megítélésére;
- az önértékelés segítségével létrehozott fejlesztési terv ismeretében a finanszírozók és döntéshozók képesek a szolgáltatás felmérésére, és célzott támogatására.

Az autizmus-specifikus ellátás önértékelési szempontrendszere kialakításának körülményei

Az itt bemutatásra kerülő önértékelési szempontrendszer a *"Nyolc Pont – Az autizmussal élő emberek életminőségét támogató, országos lefedettségű szakmai tanácsadó hálózat kiépítése"* című kiemelt EU-s projekt keretében jött létre (TÁMOP 5.4.11-12/1.). A projekt átfogó céljai az autista emberekkel foglalkozó ellátórendszer, illetve a rendszer intézményeiben dolgozók szakmai felkészültségének fejlesztése, az autizmus-specifikus szolgáltatások minőségének és hozzáféréseinek javítása, az autizmussal élők társadalmi integrációjának elősegítése voltak. A projekt során széles szakértői bázis bevonásával, hazai és nemzetközi irányelvekre támaszkodva került összeállításra az autizmus-specifikus ellátás minden ágára és szintjére kidolgozott átfogó követelményrendszer, továbbá a következőkben bemutatásra kerülő, intézmények/szolgáltatók számára kialakított önértékelési szempontrendszer. Egyes követelmények megvalósításának/megvalósíthatóságának ellenőrzése a projekt során egy 36 intézményre kiterjedő akciókutatás segítségével zajlott, melynek folyamata és tapasztalatai részletes tanulmányban olvashatók (www.autizmusiroda.hu). Az önértékelési szempontrendszer további ellenőrzése, visszajelzések gyűjtése, az Autizmus Koordinációs Iroda irányításával a projekt fenntartási időszakában várható.

MONTÁZS projekt

A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése - EFOP 1.9.2. – VEKOP-16-2016-00001

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.

székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
 telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
 e-mail: titkarsag@fszk.hu; <http://www.fszk.hu>
 Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A minőségirányítás szerepe

A mindennapok során a minőség kifejezést sokféleképpen értelmezik illetve használják. Ha megkérdezzük néhány embert, hogy számukra mit jelent a minőség, valószínűleg sokféle választ kapunk, mint megbízhatóság, megfelelés az előírásoknak, megfelelés a jogszabályoknak, kényelem, tudatosság, szaktudás, kedvesség, előrelátás, a megfelelő ellátás.

A minőség fogalma az Egészségtudományi Fogalomtár szerint: „A minőség (quality) a termék vagy a szolgáltatás olyan tulajdonságainak és jellemzőinek összessége, amelyek hatással vannak a terméknek vagy a szolgáltatásnak arra a képességére, hogy kinyilvánított vagy elvárható igényeket elégtesen ki. Az egészségügyi értelmezés szerint a **minőség** az egészség megőrzésében, helyreállításában és fenntartásában részt vevők által kinyilvánított olyan értékítélet, amely az elvárható igények megvalósulásának mértékét fejezi ki. A megvalósulás mértéke minden egyes komponens tekintetében az arra jellemző mutatóval írható le.” A minőségcél a minőségnek az a szintje, amit meg akarnak valósítani, megtartani vagy elérni egy szervezet szolgáltatásai tekintetében.

A minőségcélok általában a szervezet minőséggel kapcsolatos megközelítésén, a szervezet szolgáltatásaival kapcsolatos saját elképzelésein alapszanak, és általában a szervezet megfelelő funkciói és szintjei számára tűzik ki őket. Ahhoz, hogy a minőségcélok elérése mérhető legyen, összhangban kell lenniük a minőségpolitikával és a folyamatos fejlesztés iránti elkötelezettséggel, illetve a szervezet teljesítményének értékelésével. A minőségcélok elérése előnyösen befolyásolhatja a szolgáltatás minőségét, a működés eredményességét, ezeken keresztül pedig az érdekelt felek megelégedettségét és bizalmát. Az autizmus-specifikus ellátás követelményrendszerének célja, hogy a gyakorlati ellátásban dolgozók tevékenységét ajánlásokkal befolyásolja, segítse őket és a szolgáltatásokat igénybevevőket (autista emberek, családtagok) a legmegfelelőbb ellátás kiválasztásában, ezzel biztosítva annak eredményességét, hatékonyságát.

A **minőségirányítás** (quality management) az általános irányítási (vezetési) funkció mindazon tevékenységeit jelenti, amelyek meghatározzák a minőségpolitikát, a minőségre vonatkozó célkitűzéseket, a felelősségi köröket és a minőségcélok teljesüléséhez kapcsolódó értékelési szempontokat. A minőségirányítás ezeket olyan eszközökkel valósítja meg, mint a minőségtervezés, a minőségszabályozás, a minőségbiztosítás, minőségértékelés és a minőségfejlesztés.

A minőségirányítási rendszerek mindegyike alapvetően a PDCA (plan: tervezés, do: megvalósítás, check: ellenőrzés – értékelés, act: beavatkozás – fejlesztés) logikán alapszik. Az autizmus-specifikus szempontrendszer/követelmények lehetővé teszik, hogy az ellátásban közreműködő szervezetek ezen szempontokkal kiegészítsék a minőségirányítás keretében alkalmazott a működést értékelő rendszerüket.

MONTÁZS projekt

A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése - EFOP 1.9.2. – VEKOP-16-2016-00001

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.

székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Az autizmus-specifikus ellátás követelményei – nemzetközi és hazai gyakorlat

A külföldi szakirodalmat, gyakorlatot áttekintve az autizmus-ellátás területén nagyrészt jó gyakorlat gyűjteményekkel¹, speciális tantervi ajánlásokkal, szakmai útmutatókkal találkozunk, s csak ritkábban standardokkal, követelményrendszerekkel.

2012 áprilisában a Birminghami Egyetemen Dr. Glenys Jones vezetésével működő Autism Centre for Education and Research (ACER) nyilvánosan közzétette az általa kidolgozott National Autism Standards² nevű eszközt, amely oktatás, nevelés területén jól és viszonylag egyszerűen használható a szakemberek számára. A *"Nyolc Pont – Az autizmussal élő emberek életminőségét támogató, országos lefedettségű szakmai tanácsadó hálózat kiépítése"* című kiemelt EU-s projekt (TÁMOP 5.4.11-12/1.) keretében kidolgozott szempontrendszer készítői számára ez az eszköz szolgált mintaként.³

Hazánkban az 1990-es években szerveződő autizmus-specifikus oktatási rendszer (amely később a többi ellátási szegmensre is jelentős hatást gyakorolt) a Dr. Eric Schopler és munkatársai által 1972-ben kidolgozott, és rövid idő alatt az egész világon elterjedté vált TEACCH program alapelemeire épült.

Az Autizmus Alapítvány által továbbfejlesztett, hazai viszonyokra adaptált program több olyan elemet is tartalmazott, amely a hazai oktatási rendszerben akkoriban még nem volt gyakorlat, de legalábbis szokatlannak, újszerűnek hatott. Ilyenek voltak többek között például a szülők támogatása, a partnerközpontú megközelítés – amelyben az autizmus specifikus ellátást, mint szolgáltatást tekintették. Ebben az esetben a szolgáltatás minőségével kapcsolatosan megfogalmazott szakmai szempontok – nevezhetjük őket követelményeknek is - fókuszában a gyermekek, a szülők, a partnerek elégedettsége, illetve a partnerek közötti együttműködés és kommunikáció, a TEAM munka, a szakemberek belső szakmai és szakmaközi munkacsoportjai, a szülők és szakemberek közös tevékenységei álltak.

A hazai autizmus-specifikus ellátórendszerben jelentős állomás volt az „Egészségügyi Minisztérium Szakmai Irányelve – Az autizmusról/autizmus spektrum zavarairól”, melyet az Autizmus Alapítvány és a Pszichiátriai Szakmai Kollégium dolgozott ki 2007-ben. (Frissített verziója 2011-ben készült el.) A stratégiai tervezés első lépése a 2008-ben elfogadott Országos Autizmus Stratégia volt, mely 5 éves időtávban határozta meg a terület legfőbb fejlesztési irányait, felelőseit és lépéseit. Sajnos a Stratégia megújítása a mind a mai napig várat magára. A Stratégiában megjelölt feladatok kidolgozása az FSZK Autizmus Stratégiai Munkacsoport irányításával zajlott 2009-2012 között, ennek során számos szakterület modellszintű kidolgozása történt meg, melyek jelen szempontrendszer kidolgozásának hazai alapját képezték.

Rendszerszinten, hivatalosan alkalmazott „követelményekről”, minőségbiztosításról egészen a Comenius 2000. program bevezetéséig nem beszélhetünk. A programot az Oktatási

¹ pl.: What is good practice in autism education? AET www.autismeducationtrust.org.uk

² www.autismeducationtrust.org

³ további példa: Autistic Spectrum Disorders/Good Practice Guidance, www.autism.org.uk

MONTÁZS projekt

A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése - EFOP 1.9.2. – VEKOP-16-2016-00001

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.

székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; <http://www.fszk.hu>
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Minisztérium 2000. január 31-én indította útjára, amely az Európai Unió elvárásainak megfelelően, a magyarországi közoktatási intézmények gyakorlatába kívánta bevezetni a minőségbiztosítást. Ennek keretében készültek autizmusra adaptált kérdőívek és felmérő eszközök (pl. az autizmussal élő gyermekek elégedettség mérésére szolgáló eszközt az Autizmus Alapítvány dolgozta ki), illetve az autizmus specifikus intézményekben, csoportokban megtörtént a külső és belső partnerek elégedettség mérése is. Ez a mérés azonban általános minőségi kritériumok mentén zajlott, autizmus specifikus elemeket nem tartalmazott.

Szakmai tekintetben az első átfogó autizmus specifikus „követelménygyűjtemény” a 2/2005. (III. 1.) OM rendelet a „Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve” kiadásáról⁴ (későbbi átdolgozott változata a 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a „Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve” kiadásáról⁵), amely részletes „irányelveket” – tágabban értelmezve követelményeket - tartalmaz az autizmus specifikus ellátással kapcsolatban.

A köznevelési rendszerben a TÁMOP-3.1.8 „Átfogó minőségfejlesztés a közoktatásban”⁶ c. projekt keretében bevezetés alatt lévő intézményi önértékelés és tanfelügyeleti rendszer számos ponton kapcsolódhat az autizmus specifikus követelményekhez. A rendszer – megfelelő alkalmazás esetén - lehetőséget ad az intézményeknek arra, hogy sajátosságai mentén értékeljék saját nevelési folyamataikat, belső kapcsolatrendszerüket és kommunikációjukat vagy éppen feltételrendszerüket.

Mint láthatjuk, a köznevelési rendszerben szinte folyamatos a szisztematikusan felépített, korábbi tapasztalatokra épülő minőségpolitika, minőségbiztosítás jelenléte. Emellett jól használható szakmai irányelvek is rendelkezésre állnak. A TEACCH program elterjesztéséhez hasonlóan a követelményeket, irányelveket, a minőségről való korszerű gondolkodást a többi szakterületen is be kell vezetni. Ennek egyik fontos, jól használható eszköze, előkészítő lépése lehet ez a szempontrendszer.

⁴ http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0500002.OM

⁵ http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=154929.229239

⁶ http://www.oktatas.hu/kozneveles/projektek/tamop318_minosegfej

MONTÁZS projekt

A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése - EFOP 1.9.2. – VEKOP-16-2016-00001

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.

székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; <http://www.fszk.hu>
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Az autizmus-specifikus ellátás szemléleti alapelvei

Egy szolgáltatás, ellátási folyamat, tevékenység *minősége* tervezhető és több szempontból is értékelhető, azonban akkor tekinthető *szakmailag megfelelőnek*, ha az figyelembe veszi az ellátott személy háromféle szükségletét:

- (1) az egyén általános, pl. életkorából, neméből adódó szükségleteit;
- (2) az ellátott speciális, esetünkben az autizmusból adódó szükségleteit (például érintettségének jellegét, mértékét), valamint
- (3) az ellátott családi helyzetét, a szűkebb közvetlen és tágabb környezetéből adódó jellemzőket.

A minőségi autizmus-specifikus ellátás követelményei a különböző intézmények által a különböző területeken nyújtott ellátásnak az autizmusra vonatkozó specifikumait határozzák meg részletesen, a jelenlegi nemzetközi szakmai tudás által elvárható szinten. Ugyanakkor szükséges és lehetséges megfogalmaznunk azokat a szemléleti alapelveket is, melyek a szolgáltatás jellegétől, az adott egyéni és társadalmi helyzettől és az ellátott életkorától függetlenül, minden autizmusra vonatkozó ellátási formára érvényesek, amelyek a szolgáltatások összességére vonatkozóan irányt mutatnak a magas szintű és minőségi ellátáshoz.

- (1) A minőségi autizmus-specifikus ellátás/szolgáltatás az autizmus elfogadásán és megértésén alapul. Eszerint az ellátást/szolgáltatást biztosító intézmény/szakember/ellátó személyzet elfogadja, hogy az autizmus spektrum zavar sajátos szükségleteket von maga után, és így az autista emberek komplex támogatása specifikus ismereteket, képzettséget és megközelítési szemléletet igényelnek. Az ellátás/szolgáltatás tervezése, megszervezése, a szolgáltatások nyújtása során az intézmény, illetve a szolgáltató figyelembe veszi az autista emberek speciális szükségleteit.
- (2) Az ellátás/szolgáltatás minden tekintetben megfelel a szakterület szabályozási feltételeinek, ehhez igazítva támaszkodik a korszerű autizmus-specifikus diagnosztikus protokollokra, a bizonyítékokon (evidenciákon) alapuló fejlődés-velelkedéses-kognitív-oktatási megközelítésre épülő beavatkozásokra. Az ellátás/szolgáltatás tervezésében és kivitelezésében az autista személy és családjának szükségleteihez és élethelyzetéhez igazodik.
- (3) Az ellátás tervezése, megszervezése és a szolgáltatások nyújtása során az intézmény, szolgáltató nem pusztán a diagnózisra támaszkodik, minden esetben felméri/azonosítja az autista személy speciális szükségleteit. Ehhez felhasználja, figyelembe veszi az ellátott személyről rendelkezésre álló, az ellátásba kerülés előtt keletkezett dokumentumokat, vizsgálati eredményeket, valamint szakmai kompetenciahatárain belül maga is felméréseket végez, illetve szükség esetén további vizsgálatokat kezdeményez.

MONTÁZS projekt

A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése - EFOP 1.9.2. – VEKOP-16-2016-00001

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.

székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

- (4) Az intézményeknek/szolgáltatóknak rendelkezniük kell azokkal a minimálisan szükséges személyi, tárgyi, módszertani feltételekkel, kompetenciákkal, amelyek az autista személyek ellátásához szükségesek. Minimális feltételnek tekintendő minden, ami ahhoz szükséges, hogy az autista személyek (gyermekek, tanulók, felnőttek) speciális szükségleteik és nehézségeik miatt ne kerüljenek hátrányba társaikhoz képest.
- (5) Az ellátást/szolgáltatást nyújtó intézmény partnernek tekinti az autista személyt és családját, az ellátás tervezése, megszervezése és a szolgáltatás nyújtása során aktívan bevonja őket a folyamatba és épít közreműködésükre.
- (6) Az intézmény/szolgáltató rendszeresen értékeli tevékenységét, ezen belül az autizmussal élők és az ellátásukban közvetlenül közreműködők körében igény- és elégedettségmérést végez, amelyet felhasznál a szolgáltatás/ellátás fejlesztéséhez.

Az önértékelési szempontrendszer felépítése

Azon intézménytípusok, amelyek számára az autizmus-specifikus ellátás önértékelési szempontrendszere 2019. májustól elérhető:

- gyermekkori diagnosztikát végző intézmények/szolgáltatók
- gyermekgyógyászati alap- és szakellátás, járó- és fekvőbeteg ellátás
- pedagógiai szakszolgálatok
- többségi óvodák, általános és középiskolák, valamint a szakképző intézmények
- gyógypedagógiai óvodák, általános iskolák, fejlesztő nevelést és oktatást végző intézmények, speciális szakiskolák
- lakóotthonok
- nappali ellátást nyújtó intézmények
- gyermekvédelmi alapellátás: gyermekjóléti szolgálat, gyermekek napközbeni ellátása

A szempontrendszer részei

- (1) Azoknak az intézménytípusoknak a felsorolása, melyek működésére az adott táblázat értelmezhető (cím).
- (2) Azon általános szemléleti alapelvek összegzése, melyek az autizmus-specifikus ellátásra általában, így az adott intézménytípus autizmus-specifikus szolgáltatásaira vonatkoznak (ALAPELVEK).
- (3) Részletes követelmény- és szempontlista (KÖVETELMÉNY/SZEMPONT oszlop), melyek egy adott autizmus-specifikus szolgáltatást nyújtó intézményben elvártak, egyrészt az adott intézménytípus szolgáltatási tevékenységeire, másrészt a személyi környezetére, harmadrészt a fizikai környezetére vonatkozóan.

MONTÁZS projekt

A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése - EFOP 1.9.2. – VEKOP-16-2016-00001

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.

székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

- (4) A követelmény/szempont teljesülésének megítélését segítő kérdések és példák, melyek az adott követelmény/szempont pontosabb értelmezésében segítenek (A KÖVETELMÉNY/SZEMPONT ÉRTELMEZÉSÉT SEGÍTŐ KÉRDÉSEK, PÉLDÁK oszlop).
- (5) Az adott követelmény/szempont megvalósulásáért felelős személy vagy személyek, mely intézményenként változó lehet (FELELŐS oszlop).
- (6) Önértékelési rész (rózsaszín), melyet az intézmény dolgozói/felelősei töltenek ki, jelölve, hogy az önértékelés időszakában az adott követelmény/szempont nem alkalmazható (NA), nem teljesült (NT), megvalósulása folyamatban van (F), illetve már teljesült (T).
- (7) Az utolsó oszlopban (A MEGVALÓSULÁST ALÁTÁMASZTÓ DOKUMENTUMOK, TEVÉKENYSÉGEK) azokat a dokumentumokat, történéseket/tevékenységeket javasolt összegyűjteni, melyek az adott követelmény/szempont megvalósulása során keletkeztek, illetve annak teljesülését támasztják alá.

KÖVETELMÉNY/SZEMPONT	A KÖVETELMÉNY/SZEMPONT ÉRTELMEZÉSÉT SEGÍTŐ KÉRDÉSEK, PÉLDÁK	FELELŐS	NA	NT	F	T	A MEGVALÓSULÁST ALÁTÁMASZTÓ DOKUMENTUMOK, TEVÉKENYSÉGEK
A TEVÉKENYSÉGRE VONATKOZÓ KÖVETELMÉNYEK							
xxxxxxxxxxxxx	> wwwvvvvvvvvvv	zzzzzzzz					
	>						
	>						
	>						
	>						
	>						
	>						
	>						
	>						
	>						
	>						
	>						
	>						
	>						
	>						
	>						
A SZEMÉLYI KÖRNYEZETRE VONATKOZÓ KÖVETELMÉNYEK							
xxxxxxxxxxxxx	> wwwvvvvvvvvvv	zzzzzzzzzz					
	>						
	>						
A FIZIKAI KÖRNYEZETRE VONATKOZÓ KÖVETELMÉNYEK							
xxxxxxxxxxxxx	> wwwvvvvvvvvvv	zzzzzzzzzzzz					
	>						

MONTÁZS projekt
A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése - EFOP 1.9.2. – VEKOP-16-2016-00001

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Az önértékelés szakmai támogatása

Az önértékelési szempontrendszer természetesen nem pótolja az adott intézmény/szolgáltató elméleti és gyakorlati felkészültségét az autizmus területén. Inkább olyan „to do” listát (tevékenységlistát) jelent, ami segíti a szolgáltatót abban, hogy erősségeit és gyengeségeit felmérje, és tervet alkosson kompetenciái bővítésére, növelésére. A követelmények/szempontok szakmai tartalmának értelmezése csak megalapozott autizmus ismeretek birtokában lehetséges, így szükséges, hogy a feladatra vállalkozó intézmény/szolgáltató szoros együttműködésben dolgozzon a területen képzett és jártas **szakértővel vagy tanácsadóval**.

További segítséget jelenthet a fejlesztésben a hazai és nemzetközi szakirodalom, ami már magyar nyelven is jelentős számban áll rendelkezésre a szakemberek, szülők és érdeklődők számára is. A Nyolc Pont projekt során fontos törekvés volt további a hazai és nemzetközi **támogató dokumentumok** összegyűjtése, közreadása. A projekt keretében támogató dokumentumnak olyan, rövidebb terjedelmű írott segédanyagok és filmrészletek minősültek, melyek alkalmasak lehetnek arra, hogy elősegítsék a szakmai fogalmak egységes használatát és értelmezését, valamint arra, hogy részletesebb magyarázatot nyújtsanak a szakmai követelményekhez, szempontokhoz. Fontos funkciójuk továbbá, hogy ötleteket, mintákat nyújtsanak az intézmények gyakorlati munkájához. A támogató dokumentumok válogatása egyrészt hazai publikációkból, másrészt nemzetközi szak- és ismeretterjesztő anyagokból, többek között a NAS (The National Autistic Society, Nagy Britannia) által javasolt és átadott szakmai anyagokból történt.

A dokumentumok tematikusan csoportosítva (pl. egészségügy, oktatás, szociális ellátás, foglalkoztatás) elérhetők az Autizmus Koordinációs Iroda (AKI) honlapján⁷, illetve ugyanitt rendelkezésre áll egy olyan, valamennyi ágazatra érvényes gyűjtemény is, mely az autizmus spektrum zavarokkal kapcsolatos alapvető fogalmakat, tudományos tényeket és módszertani alapokat foglalja össze. E mellett széleskörű szakirodalom lista is készült annak érdekében, hogy az érdekeltek gyorsan, hatékonyan tájékozódhassanak a szakterületen.

Természetesen a jelenlegi gyűjtemény folyamatosan bővül, frissül a fenntartás időszakában is, hiszen az autizmus spektrum zavarokkal kapcsolatos tudás és az ellátórendszer várhatóan dinamikusabban bővül a jövőben.

⁷ www.autizmusiroda.hu

MONTÁZS projekt

A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése - EFOP 1.9.2. – VEKOP-16-2016-00001

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.

székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; <http://www.fszk.hu>
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Az önértékelés folyamata

Az önértékelés egyrészt szervezetfejlesztési és vezetési eszköz a szervezet eredményességének növelése érdekében, másrészt eszköz a teljesítmény önkritikus elemzéséhez és értékeléséhez egy adott időszakra. Az önértékelés célja a szervezet adott területen való működésének értékelése, a fejlesztendő (szakmai, szervezeti) meghatározása. Az intézményvezető előkészítő munkája meghatározó szerepet játszik az önértékelési folyamat és a fejlesztési terv sikerében vagy kudarcában. Célravezető, ha az önértékelés során az intézmény épít a korábbi felmérések eredményeire, a rendelkezésre álló adataira, tekintettel van a felmérés óta eltelt idő alatt bekövetkezett változásokra, különös tekintettel a trendek vizsgálatára. Az önértékelés módszereinek megválasztásánál az intézménynek arra kell törekednie, hogy az önértékelés tegye lehetővé az intézmény tevékenységének, elért eredményeinek és az ehhez alkalmazott módszereknek a megismerését, bemutatását. Az önértékelés tehát akkor érheti el célját, ha az intézmény tényekre alapozva tudja megállapítani erősségeit és fejlesztendő területeit a követelmények tekintetében, s ennek eredményeként ki tudja jelölni, mely területeken szükséges a beavatkozás, a fejlesztés. Az önértékelésnek jelen esetben az autizmussal élők számára nyújtott szolgáltatásokra, ellátásokra kidolgozott követelmények/szemponatok alapján kell történnie.

Az önértékelés módszere

- feleljen meg az intézmény igényeinek (esetleges specialitásainak),
- használatával azonosítani lehessen az intézmény erősségeit, a fejlesztendő folyamatokat, tevékenységeket és területeket,
- legyen tényszerű, azaz támaszkodjon adatokra, mérésekre.

Az önértékelés megvalósítása az intézmény által szabadon megválasztott módszerrel történhet, amelyhez a kidolgozott követelmények/szemponatok nyújtanak segítséget. Ehhez a tevékenységhez ajánlott a követelmények, a segítő kérdések és ezeket kiegészítő értékelési szempontok használata. Amennyiben a szervezet végez teljeskörű önértékelést, a követelményeket illessze be a teljeskörű önértékelés követelményrendszerébe, gondolja át az önértékelés szabályozását és annak keretében valósítsa meg!

Az intézmény határozza meg és írásban rögzítse az önértékelésre vonatkozó eljárásrendjét!
Ez foglalja magába

- az önértékelés területeit az intézmény szolgáltatásai és ellátásai függvényében,
- az önértékelés gyakoriságát,
- az önértékelés módszereit, felelőseit
- az eltervezett beavatkozás lépéseit, felelőseit.

MONTÁZS projekt

A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése - EFOP 1.9.2. – VEKOP-16-2016-00001

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.

székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Az önértékelés javasolt lépései

A vezető, vezetés az önértékelés megvalósításáról, időpontjáról, a megvalósítók és a felelősök köréről az intézmény erőforrásainak figyelembe vételével dönt. A vezető határozza meg az önértékelés felelősét, az önértékelési csoport tagjait és a felhasználható erőforrásokat.

Az önértékelés terjedjen ki a szolgáltatás összes követelményére, felhasználva a segítő kérdéseket, és támaszkodva az értékelést alátámasztó adatokra, a partneri (autista gyermek, felnőtt, szülő, szakember, fenntartó stb.) igények figyelembevételének módjára.

Az önértékelés térjen ki a szolgáltatásban, az ellátásban az intézmény által elért eredményekre, ezen belül különösen:

- a munkatársak bevonásának, képzésének eredményeire, mértékére,
- a fejlesztések eredményeire,
- a partnerek (autista gyermek, felnőtt, szülő, szakember, fenntartó stb.) elégedettségére!

Az önértékelési szempontrendszer kitöltése, az önértékelés gyakorisága

Az önértékelést a kialakítást követően (első ciklus) – a fejlesztési célkitűzésektől függően – félévente-évente javasolt elvégezni.

Az önértékelési szempontrendszert nem célszerű folyamatosan tölteni, a kitöltés megkezdését követően kettő, maximum három héten belül az értékelést érdemes lezárni, hogy valóban egy adott állapotról adjon hiteles képet, és a következő értékelésnél értelmezni lehessen a változásokat.

A szempontrendszer kitöltésével egy munkatársat érdemes megbízni, aki összegyűjti a szükséges információkat. Amennyiben ez megoldható, célszerű a következő önértékelési folyamatot ugyanarra a kollégára bízni.

Az alátámasztó dokumentumok, tevékenységek oszlopban nem lehetséges fájl feltöltés vagy csatolás, itt a tevékenységet, eszközt, dokumentumot nevezzük meg, illetve jelöljük meg azok elérhetőségét.

Az intézmény működésének javítása és fejlesztése

Az intézmény vezetése az intézményt érintő külső és belső mérések, valamint a belső értékelések tapasztalatainak összegzése alapján határozza meg a javítandó, fejlesztendő folyamatokat és területeket. A fejlesztések megvalósítására az önértékelési csoport fejlesztési tervet készít, amelynek elfogadása vagy módosítása a vezetés feladata. Ennek támogatására a vezetés biztosítsa a folyamatos fejlesztés eszközrendszerének működését az intézményben (egymástól való tanulás, gyengeségek leküzdése, folyamatszabályozások felülvizsgálata stb.)!

MONTÁZS projekt

A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése - EFOP 1.9.2. – VEKOP-16-2016-00001

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.

székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
 telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
 e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
 Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Az önértékelési szempontrendszer fejlődése

Az önértékelési szempontrendszer további fejlesztésének kulcsai az azt felhasználó intézmények/szolgáltatók. A szempontrendszer tesztelését az Autizmus Koordinációs Iroda (AKI) végzi, a felhasználó intézményektől, szolgáltatóktól érkező visszajelzések alapján. Ebben a folyamatban tehát meghatározó, hogy a szempontrendszert alkalmazó intézmények/szolgáltatók folyamatos kritikai észrevételeket adjanak az AKI felé, például az érthetőség, a konkrétság, a gyakorlat oldaláról való hasznosság, a saját intézménybeli alkalmazhatóság szempontjából.

MONTÁZS projekt

A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése - EFOP 1.9.2. – VEKOP-16-2016-00001

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.

székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; <http://www.fszk.hu>
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFÉKTETÉS A JÖVŐBE